

ئاموژاریه‌کانی

صلی‌الله
علیه‌وآله
وسلم

پی‌غه‌ممه‌ر له‌ شه‌ر

بسم الله الرحمن الرحيم

هۆشدارى بۆ قەوماندنى كوشتنى ناحەق

له ابن عباس رضي الله عنهما رەوايەت كراوه كە پياويك هات بۆ لاي و وتى: حوكمى ئەو كەسەى كە كەيسىكى تر بە ناحەق دەكوژىت، چيە؟ ابن عباس لە وەلامدا ئەم ئايەتەى تەلاووت كرد: وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا [نساء: ۹۳] واتە: "هەر كەس بە ئەنقەست ئيمانداريەك بكوژىت كەيفەرى جەهەنمە كە لە ناوى جەهەنەمدا بۆ هەميشە دەمىننەتەوه و خودا پقى لىيەتى و لەعنەتى ئەكات و عەزايىكى گەورەى بۆ ئامادە كردوو".

ابن عباس دىژەى بە وتەكانى دا: ئەم ئايەتە لەو ئايەتەى كە لە كۆتاييدا هاتوو تە خوارووه و مەنسوخ بوە تا ئەو كاتەى كە پىغەمەر كوچى دواى كردوو و دواى ئەو ئيتەر وەحى نازل نەبووه.

ديسان ئەو كەسە لە ابن عباسى پرسى: بۆچوتان سەبارەت بە ئەو چيە ئەگەر تۆبە بكات و كارى چاكە بكات بە پيشە؟ ابن عباس لە وەلامدا وتى: لە كوئى تەوبەكەى قبوول دەبن لە كاتيكدا من لە پىغەممەرم بيسى كە فەرمووى: "دايكى پۆى بۆ بكات، ئەو كەسە، كە كەسيك لە ئەنقەست بكوژىت، كوژراوه كە لە پۆژى قەيامەتدا لە حالىكدا دىت كە قاتلەكەى خۆى بە دەستى راست يان چەپى گرتوو و سەرى بە دەستى راست يان چەپ گرتوو و لە حالىكدا لە پەگەكانى خوين بە لايەنى عەرش فريشە دەكات و ئەللى: ئەى خودايە لە ئەم كەسە پرسيار بكە: منى بۆ كوشتوو؟" (مسند امام احمد با سند صحيح)

پابەندى بە گريبەست لە گەل جەنگجوى موحاريب

گرنگى ئەم كارە لە ئاستيكدايە كە پىغەممەر لە خەيانەتكاران ئىعلامى بىزاري كردوو، هەرچەند خەيانەتكارەكە بسولمان و ئەو لايەنەكەى تر كافر بىت. پىغەممەر فەرمووى: "هەر كەس ئەمان بدات بە پياويك لەسەر خوينەكەى و ئينجا ئەو بكوژىت، من لە قاتل بىزارم، هەرچەند مەقتوول كافر بىت." (بخاري في تاريخ الكبير ۳/۳۲۲، ابن حبان ۵۹۸۲، مسند بزار ۲۳۰۸)

مندالان مه کوژن ژنان مه کوژن ئه و که سانه ی که پیرن مه یانکوژن

پاریزداری له ژبانی نه سلّی دوشمن

پیغه ممه ری خودا له غه زوهی موته به سوپاکه ی ئاموژاری کرد و
فهرمووی: "من ئیوه به ته قوای ئیلاهی وه سه بارهت به و که سانه ی له
بسولمانان که له گه ل ئیوه هاوړین، به خیر و کاری چاک ئاموژاری
ئه که م و پیشنیار ده ده م که مندال و ژن و پیر و لاواز نه کوژن." (صحیح
مسلم)

پراهیبه کان مه کوژن و مه عبه ده کان ویران مه کهن

په عایه تی نازادی ئایینی دوژمن

پنځه ممه‌ری خودا فەرمووی: "که سیک که له مه عبه ده که ی خۆی
گۆشه گیری کردووه ئه وه مه کوژن." (صحیح مسلم)
"وه هه‌ر پراهیپیکیش مه کوژن." (سنن بیهقی)
وه هه‌ر وه‌ها پینځه ممه‌ر له گه‌ڵ ئه‌هلی نه‌جران ناشتی کرد سه‌باره‌ت
به‌وه‌ی که کلیساکانی ئه‌وان ویران نه‌کات. سنن ابی داود

هیچ بنیاتیک ویران مه که ن.

دهبی بنیات بنریت و چاک بکریتهوه نهک ویران و خراب بکریت

پیغه ممه‌ری خودا فه‌رمووی: "به هیچ داریکی خورما نزیکه‌و مه‌بنه‌وه و هیچ مان‌گایه‌ک مه‌کوژن مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی که بو خواردن بیت و هیچ کووره‌ی هه‌نگوینیک نه‌خه‌نه نیو ئاوه‌وه و مه‌یسووتینن." (سنن کبری للبيهقي ۱۷۹۰۴).

نهرمی و روحم له گه‌ل حه‌یوانه‌کان

له کاتیکدا پیغه‌ممهری خودا ری‌سپار بوو به لایه‌نی عرج (وادیه‌کی له نیوانی مه‌ککه و مه‌دینه) و له کاتیکدا گه‌یشته نیوانی عه‌رج و طلوب (ئاویک له نیوانی مه‌ککه و مه‌دینه)، به سه‌گی‌ک که توتله‌کانی له ده‌وری ئه‌و ده‌وه‌رین و ئه‌و سه‌گه شیری ده‌دا بیان، وورده‌و بووه‌وه و ئینجا وتی به یه‌کی‌ک له هه‌واله‌کانی به‌ناوی جعیل بن سراقه ده‌سووری دا که له که‌ناری ئه‌و سه‌گه بی‌ستنی هه‌تا‌کوو له سوپاکه‌ی ئه‌و که‌سی‌ک به ئه‌و سه‌گه‌و توتله‌کانی ده‌سدریژی نه‌کات. (مغازی واقدی (لاپه‌ره‌ی؛ ۸۰۴)

نه‌هی له موسله کردن

عمران بن حصین په‌واپه‌تی کردوو‌ه که پی‌غه‌ممه‌ری خودا هیچ کاتیک بو ئیمه قسه‌ی نه‌ده‌کر مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی که ئیمه به سه‌ده‌قه دان ئه‌مر ئه‌کرد و ئیمه‌ی نه‌هی ئه‌کر له موسله. (احمد و ابوداود)

خوش‌رفتاری به اسران جنگی

خودا ده‌فه‌رمووی: (وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مَسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا) ﴿انسان: ۸﴾ واته: «و به [پاس] دۆسایه‌تی [خودا] بیکه‌س و هه‌تیو و ئه‌سیر خۆراک ده‌ده‌ن». پی‌غه‌ممه‌ری خودا فه‌رمووی: «پی‌غه‌ممه‌ری خودا فه‌رمووی: "من ئیوه ئامۆژاری ئه‌که‌م به‌وه‌ی که له‌گه‌ڵ ئه‌سیره‌کان به‌ جوانی و خوش‌ره‌فتاری په‌فتار بکه‌ن..» (طبرانی به‌ له‌گه‌ی حسن)

من من ئیوه ئامۆژاری
ئه‌که‌م به‌وه‌ی که له‌گه‌ڵ
ئه‌سیره‌کان به‌ جوانی
و خوش‌ره‌فتاری په‌فتار
بکه‌ن.

لییوورده کردن و تۆله نهسهندن

لییوورده کردن ی پیغممهری خودا تهنیا بۆ ئەوانە ی نهبوو که له شه‌ره‌کان و غه‌زاکان دژ به بسولمانان به‌شدار بوون، به‌لکوو بۆ ته‌واوی گه‌له‌کان بوو و لییوورده‌ی لییان ده‌کرد و به‌ ئەوانه ده‌یفه‌رموو:

« ئە ی گه‌لی قورەیش! ئیوه‌ گومان ده‌که‌ن که من له‌گه‌م ئیوه‌ چۆن په‌فتار ئە‌که‌م؟ » ئە‌وان ووتیان: به‌ چاکی و ئیحسان، تو براه‌کی گه‌وره‌ و کوپی براه‌کی گه‌وره‌ی. هه‌زه‌تیش فه‌رمووی: "برۆن ئیوه‌ ئازاد کراون." (سیره‌ ابن هشام: ٤١١/٢، فتح‌الباری: ١٨/٨).

برۆن

ئیه‌ ئازاد کراون...

بابه ته که به کورتی

به پراستی، نه و شته ی که ټیمه له ناموژگاریه کانی پیغه ممهر تیگه یشتوین، پش له شهر و خبات به وانه پیو یستمانه، نه و هس سهرنج دان له دوخی ناشتی که ټیمه له نیوانی نه و هدا ده ژین و نه و که سانه ی که موده عی عمهل به موقته زای نیسلان و له کوشتر و ده ست دریژی به ژنان و مندالان نیسراف نه که ن و ته و او ی ژیر به نا حه یاتیه کان نابوود نه که ن و هر جوړیک جه نیات و ه کوو ویران گهری، خنکاندن و سوتاندن و کوشتنی گشتی و ویرانی ولاته کان و سهرزه مینه کان مورته کیب نه بن.

به دلنیا یه وه نه م ته حریفه پروونه په یوه ندی به ناموژاری و ته و جیهه کانی نه به وی به سپایه ک که نه وه ی به لایه نی غه زوه ی موته نارد. هر وه ها که: "من تو به ته قوای نیلاهی و په یوه ندی له که سانیک له بسولمانان که له گهل ټیوه دا هاوړی، ناموژاریتان نه که م به خیر. به ناوی نه لاه به پری که ون و له ریگای الله له گهل هر که سپک که کافر بوو شهر بکه ن و له نه موالی غه نیمه ت غه در نه که ن، خه یانه ت مه که ن، مندالان مه کوژن، ژن مه کوژن، پیره کان مه کوژن، که سپک که په نای بردووه بو عیاده تگا مه ی کوژن، نزیکي مه بنه وه به دار خورماکانف داره کان مه برن، و بونیاته کان ویران مه که ن." (سنن کبری بیهقی: ۶۹/۹، سبل الهدی والرشاد: ۱۴۹/۹).

هر وه ها پیغه ممهری خودا، حه زره تی موحه ممهد فهرمووی: "هیچ مندال، ژن، مروقی پیر و عاجز، نه خو ش و راهب مه کوژن، هیچ داریکی به ردار مه برن، هیچ مالیک ویران مه که ن، و هیچ ووشتریک و مانگایه ک جگه له بو خواردن قوربانی مه که ن و هیچ کووره هه نگوینیک نه خه نه نیوه ناوه وه و مه یسووتینن."

● هیچ مندالیک مه کوژن.

● هیچ ژتیک مه کوژن.

● هیچ مروقتیکی پیر عاجز مه کوژن.

● هیچ نه خو شیک مه کوژن.

● هیچ راهبیک که له عیاده تگا گوشه گیری کردووه مه ی کوژن.

● هیچ مه عبه دیک ویران مه که ن.

● هیچ دارخورمایه ک مه برن.

● هیچ داریکی به ردار مه برن.

● هیچ بنیات و مالیکی ناوان ویران نه که ن.

● هیچ وشر مانگایه ک جگه له بو خواردن مه کوژن.

● هیچ کووره هه نگوینیک مه خه نه نیو ناوه وه و مه یسووتینن.

● له مالی غه نیمه تی خه یانه ت مه که ن.

زنجیره ی ته حریف و ئیدعا

پیغممهری خودا سلاوی خودای له سهر بی فهرمووی: له نئوانه ی ئهوانه ی دوا ی ئیمه ن ئه م زانسته عادلّه کان هه لّی ده گرن و ئه وه له ته حریف و لاسه ری توندپوکان و په یوه ندی دانه کانی ئه هلی باتلّ و ته ئولی جاهیله کان ده پارێزن..^۱

هه ندیک له خاوه نه کانی ئه فکاری لاسه ری که لامی خودای سوبحان به جوړیک تی ده گه یه ن که هاوده نگ له گه لّ مه نه جی زانستی به میرات گه یشتوو له سه له فی سا له ح نیه و هاو جوړ نیه له گه لّ مه به سه ته کان و نرخه گه و ره کانی وه حی ئیلاهی. و ئهوانه هه ندیک له و ئایه تانه ی که له شه ئی کافره کان نازل بوونه، له سهر بسولمانان هه ملّ ده که ن.

و له ئه و ئایه تانه ی که به جوړی تاییه تمه ند و هه لاوێر نازل بووه، ئه حکام گشتی ده رده بپرن و مانعاکانی خودا ده کێشنه لاساری به جوړیک که ده ره نجامی ده بیته تووش هاتن له گه لّ چه مکه هه لّه کان له ژیرایه تی و عه قلی گشتی بسولمانان، که له ئیسلامدا نیه.

له نئوانی ئه م زنجیره بابه تانه له گه لّ ته حریفی مانعاکانی قورئانی پیرۆز له لایه نی خاوه نه کانی ئه فکاری مونحه ریف وجیا بوونه وه ی به ربلاو له یتگه یشتنی پیغممهر صلی الله علیه و سلم و ئه سحابه به نرخه کان و سه له فی سه له ح و شه ریعه تی غه را ئاشنا ده بین.

۱- هه دیسی به ناو بانگی صححه ابن عبدالبر، روی عن احمد بن حبیل انه قال : هو حدیث صحیح.

